

В-третьих, тогда, когда это возможно, используются **различные семиотические системы** (изображения, предметы, символы, музыка, видеоряд). Это не только делает передачу увлекательной, не только является элементом инфотеймента, но и в полном объеме передает сложную систему знаний.

В-четвертых, героями программы становятся не просто интересные, а **уникальные в рамках темы люди**. В результате у зрителя складывается впечатление, что именно этот человек, и никто другой, может наиболее квалифицированно прояснить сложный вопрос. Он становится незаменимым участником уникального общения. Зритель получает невероятное удовольствие от ощущения сопричастности тому действию, которое он наблюдает.

В-пятых, в ходе беседы или глубинного интервью формируется не стандартный диалог, а **речевое взаимодействие**. Речевое взаимодействие – одна из форм диалога. При таком взаимодействии людей объединяет общая цель. Они стремятся к одному результату – найти истину, рассказать правду, убедить аудиторию. Это может происходить в споре. Но в споре заинтересованном, где каждая сторона слушает другую.

Эти и многие другие принципы и приемы могут быть использованы также в иных жанрах и форматах – от информационных до документально-художественных. В итоге приходится констатировать: современное телевидение обладает широчайшим арсеналом средств для популяризации научных знаний, но без их осознанного и систематического применения функции научного просвещения не могут быть выполнены им успешно.

Данат Яканюк

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ПЕРШЫЯ ГАДЫ БТ: ЭВАЛЮЦЫЯ АРГАНІЗАЦЫЙНАЙ СТРУКТУРЫ

Нагадаем, што гісторыя электронных сродкаў масавай камунікацыі ўяўляе сабою дыялектычную «хвалю» ці сістэму, у якой на падставе сацыяльнага заказу ўзнікаюць тэхнічныя умовы – вынаходніцтвы, апараты, студыі, вярхальныя структуры і іх магчымасці масавага і мастацкага ўвасаблення інфармацыі ў грамадстве. У сваю чаргу, на падставе творчага асваення новых тэхнічных сродкаў і ўмоў фарміруюцца і ўдасканальваюцца формы, жанры і тэхналогіі выкарыстання гэтых тэхнічных (электронных) сродкаў дзеля ажыццяўлення масавай

камунікацыі праз такую тэхнічную сістэму. Наспявае новы сацыяльны заказ, і з’яўляюцца новыя тэхнічныя і (сёння) электронныя сродкі і магчымасці масавай камунікацыі. Ізноў творчыя работнікі асвойваюць новы ўзровень тэхнічных прапаноў масавай камунікацыі і г. д.

На тэрыторыі нашай рэспублікі такіх прыкладаў дыялектычнай узаемасувязі тэхнікі і творчасці ў кантэксце гісторыі айчыннага радыё і тэлебачання некалькі. Згадаем на падставе архіўных матэрыялаў малавядомыя факты першых арганізацыйных захадаў першых супрацоўнікаў Мінскай студыі тэлебачання.

Стартам арганізацыі тэлевізійнай справы ў Беларусі стаў 1952 год, калі быў распрацаваны праект і пачалося будаўніцтва мінскага тэлецэнтра [1]. З 1 студзеня па сакавік 1956 г. тэлецэнтр веў свае перадачы толькі два разы на тыдзень. У асноўным гэта былі дэманстрацыі фільмаў і падрыхтоўка некалькіх мастацка-публіцыстычных перадач, якія ішлі са студыі ў прамым эфіры. Затым да лістапада таго ж года – 3, а з лістапада – 4 выхады ў эфір на тыдзень. Зразумела, для ўсіх удзельнікаў першых перадач гэта былі суцэльныя творчыя эксперыменты і, часам, рызыкаўныя спробы асваення магчымасцей не толькі спачатку адзінай камеры ў студыі, але і ўсёй сістэмы тэхнічнай арганізацыі тэлевізійнага тракту ў адкрытым эфіры.

У 1957 годзе стала ясна, што патрабуецца арганізацыйнае ўпарадкаванне дзейнасці Мінскай студыі тэлебачання. Яно адбылося ўслед за рэарганізацыяй структуры тэлебачання ў Маскве. Нагадаем, што да таго часу і радыёвяшчанне, і спачатку тэлебачанне знаходзіліся ў падпарадкаванні Міністэрстваў культуры СССР і БССР як упраўленні. Пастановай СМ БССР ад 19 чэрвеня 1957 года Галоўнае ўпраўленне радыёінфармацыі Мінікультуры БССР было пераўтворана ў Камітэт па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры СМ БССР. А ў ім – упраўленне тэлебачання [2, с. 159]. Хуткае ўдасканалванне тэхнічнай базы тэлебачання ў рэспубліцы забяспечвалася развіццём радыётэхнічнай і электроннай прамысловасці СССР. У прыватнасці, масавым выпускам першых тэлепрыёмнікаў, пабудовай антэн індывідуальнага і калектыўнага карыстання. А ў 1958 годзе Міністэрствам сувязі БССР была распрацавана генеральная схема развіцця тэлебачання і ультракароткахвалевага РВ у БССР. Пабудаваныя ў цэнтральных зонах рэспублікі пяць магутных радыётэлевізійных перадаючых станцый забяспечылі тэлевяшчаннем да 70 адсоткаў тэрыторыі рэспублікі [1]. Чарговае хуткае пераўтварэнне тэлеструктуры адбылося 24 сакавіка 1958 года: упраўленне тэлебачання ў Камітэце было ліквідавана і створана Мінская студыя тэлеба-

чання (МСТ) як *вытворчая гасразліковая адзінка*, якая, тым не менш, падпарадкоўвалася таму ж Камітэту [1, с. 107, лл. 101–102]. Нарэшце, з 1 верасня 1961 года МСТ была аб’яднана з апаратам Камітэта, а з сакавіка 1964 года перайменавана ў студыю Беларускага тэлебачання. Такі вірун пераўтварэнняў і перайменаванняў быў заканамерны, бо імкліва назапашваліся вопыт і практыка фарміравання і развіцця сістэмы тэлевяшчання і адбывалася грамадскае асэнсаванне яго камунікатыўных функцый. А што тэлебачанне ўсё ж заставалася пераважна мастацкім інстытутам, сведчаць і такія арганізацыйныя хады, як стварэнне ў 1959 годзе мастацкага савета МСТ [1, с. 124, л. 57]. А з мэтай «ідэйна-мастацкага кіраўніцтва працэсам падрыхтоўкі сцэнарыяў тэлефільмаў усіх відаў і жанраў загадам старшыні Камітэта была створана сцэнарна-рэдакцыйная калегія Беларускай студыі тэлебачання» [1, с. 404, л. 325].

Наступным этапам творчага асваення інфармацыйна-мастацкіх магчымасцей тэлебачання былі захады ў сувязі з укараненнем каляровага вяшчання ў СССР і, адпаведна, БССР. Пачатак гэтай справы адносіцца да дзейнасці экспертнага савета па каляровым ТБ пры Дзяржкамітэце і датуецца 25 верасня 1972 года [1, в. 5, с. 563, л. 193] (Тамсама). Пачатак рэальнага каляровага вяшчання быў звязаны з завяршэннем тэхнічнай атэстацыі ўсёй сістэмы тэлевяшчання ў рэспубліцы і яе гатоўнасцю да перадачы і прыёму каляровых праграм Цэнтральнага тэлебачання з Масквы. Уласныя ж каляровыя тэлепраграмы пачалі стварацца на БТ у кастрычніку 1974 года (Пастанова Калегіі Камітэта ад 24.10.1974) [1, в. 5, с. 244, лл. 155–156].

Вышэйпададзенае – гэта ўласна тэхнічны бок сістэмы тэлевяшчання. Якая ж была рэдакцыйна-творчая структура спачатку МСТ, а потым БТ? Вернемся ў 1956–1957 гады і пералічым структурныя адзінкі МСТ, якія аб’ядноўвалі ўласна творчы патэнцыял студыі. Рэдакцыйна-вытворчы персанал: Галоўная рэдакцыя грамадска-палітычных перадач у складзе рэдакцый прапаганды, прамысловых і сельскагаспадарчых перадач, «Апошніх паведамленняў», перадач для моладзі. Галоўная рэдакцыя мастацкіх перадач аб’ядноўвала рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм, музычных перадач, перадач для дзяцей і рэдакцыі выпуску. Абавязковай была рэдакцыя кінаперадач і кіназдымкаў, якая напачатку забяспечвала, у тым ліку, і аператыўныя кіназдымкі для ўсёй МСТ. Нарэшце, дзейнічаў і вытворчы, мастацкі, тэхніка-дапаможны і артыстычны персанал. А як бы па-над усім гэтым калектывам былі кіраўніцтва, бухгалтэрыя, адміністрацыйна-вытворчы персанал [1, в. 2, с. 239, лл. 73–76].

Такім чынам, можна зрабіць такія вывады: тэлебачанне ў Беларусі з першых дзён развівалася ў *двух асноўных накірунках*: як востразапатрабаваны *сродак масавай інфармацыі і камунікацыі* з ухілам у прапаганду камуністычнай ідэалогіі і як *сродак і від тэхнагеннага мастацтва*. Прычым менавіта мастацкі блок быў і застаецца сёння запатрабаваным як ужо натуральны і неад’емны тэлевізійны (тэхнагенны) спосаб і сродак мастацка-сацыяльнай рэкрэацыі, псіхалагічнай рэлаксацыі (яе мастацкая і маральная якасць – па-за межамі нашых разваг). Уся гісторыя БТ – гэта гісторыя *перманентнага асваення творчым персоналам* усё новых і новых выяўленчых і мастацкіх магчымасцей прапанаванай вынаходнікамі і электроннай прамысловасцю тэлетэхнікі, тэлесістэмы, тэлевытворчасці. Пра гэта сведчыць сфарміраваная сістэма жанраў, форм і тэхналогій сучаснага тэлекамунікацыйнага працэсу і тэлежурналістыкі, якая, як мы бачым, таксама ў перманентным руху.

Літаратура

1. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. Фонд № 871. Историческая справка. Студия Белорусского телевидения за 1956–1975 гг.
2. Сборник законов БССР, 1957, № 6.